

SÜMEGVÁRA.

REGE A MAGYAR ELŐIDŐKBŐL.

IRTA

BALOGH ALAJOS.



Pesten,
KIADJA BOROSS MIHÁLY.
1858.

Pest 1858. Gyurian József könyvnyomdája.

E L Ö S Z Ó.

Első szülött fiát,
— Az ő neve Izsák —
Isten parancsából
Már-már áldá égne
A jámbor Ábrahám! —

De én szülöttemet,
— Parányi művemet —
Lelkem sugalltából
Ajánlom fel Néked
Oh nemzetem s hazám!



Ez időben Márton püspök
 Bitorolá Sümegvárt,
 Ki, könnyelmű ifju lévén,
 Nem eldödi nyomán járt;
 Sőt hogy L u t h e r s C a l v i n tana
 Hazánkban is elterjedt —
 Egyházától r a b o l t kincsesel
 Pozsonyba menekedett. ¹⁾
 Csupán néhány száz örvítész
 — Ki hit- s honért vért adni kész —
 Maradt a vár ölében,
 Meghalni szép- s dicsően.

A vár védő vitéz sereg
 Parancsnoka B ö r ö n d y,
 K u n D á n i e l segéd-társát
 Húsz örnéppel kiküldi
 Veszprém felé — Mehmet elé: —
 Hogy a pogány erőről
 A mennyire lehet, biztos
 Hirt hozzon — és tervéről. —
 De haj! alig ér Urbérig ²⁾
 A törökök bekeritik,
 S mindütt — de észrevétlen —
 Nyomukban járnak épen.

Már-már T a p o l c á h o z közel
 Jár K u n csapatkájával,
 Midőn Mehmet előtte áll
 Roppant népesordájával. —
 Elbámulának hőseink!
 S egymás szemébe nézve
 Repülnek vissza mint a nyíl; ...
 De haj színt oly veszélyre!
 Mert a nyomukra leső tar
 Rájuk rohan mint bösz vihar, —
 S csak R é d e y vér-ázva
 Juthat vissza a várba.

Jön a török, — itt a török
 Húsz ezered magával!
 S fenn a várban csak kétszázan
 Szerződnek a halállal. —
 Majd száz böszült pogány kerül
 Egy örvítész bárdjára ...
 Az ész megáll, a hit gyengül!
 Győzelmet itt ki várna? ...
 Mint sáska jő a bösz csapat,
 Megmászni s döntni a falat;
 De a félhold zászlóját
 Feltűzni drágán fogják.

Hol dél-nyugat köszöntgeti
— E romban is-dicső várt,
Húsz ágyuval a bösz pogány
Ott víva kezd ostrom-zárt.
Nap vált napot... s a büszke fal
Száll — száll a völgy ölébe,
Bár száz vitéz új védfalat
Húz a ledölt helyébe; —
Még másik száz Böröndivel
— A vár őrség vezérével —
Halált fogad s halált szór. —
— Lenn fenn végetlen a tor! —

Már két ezer pogány hever
A vár alatt vérébe,
De Mehemet új két ezret
Visz a holtak helyébe;
S oly elszántan rohan velük
A szikla bérc falára,
Hogy a maroknyi őrsereg
Megrezzenék láttára!
De már a másik pillanat
A magyarnak hős lelkét ad,
S oroszlányi erővel
Küzd, harcol a törökkel.

Haragra gyúl Mehmet basa
 Szakgatja ősz szakálát,
 Sáppad, remeg s dühébe már
 Szó sem lepi ajakát,
 Csak mint merev élő halott
 Bámúl a vár fokára —
 Mig végre szól: „No még egyszer
 Vivjunk élet-halálra!“
 S mint bőszült vad rohan elől
 Ezer jancsár nyomába tör,
 S még két ezer utána
 Rohan a vár falára.

Böröndy is maroknyi kis
 Csapatját lelkesíti,
 És Kún helyébe Rédey t
 Segéd társsá nevezi. —
 De még a rongált várfokon
 Bajtársival helyet vőn,
 S mig a kapu őrzésére
 Hős Rédey esküt tőn:
 Rájuk rohan a bűsz csapat,
 Meghágja s dönti a falat....
 „Allah“ hangzék a völgyből,
 „Jézus segíts“ a béréről.

A bámuló F c h é r k ö h e g y ³⁾
 Dörögve viszhangozta
 A vad „Allaht!“ — s a szép „Jézust!“
 Gyengéden utánozta.
 Át-átnézett szomszédjára,
 S mintha imáznék értte
 Ősz ajkiról szünet nélkül:
 „Jézus! Jézns!“ hang zenge. —
 Lám a bérc szíve meglágyúl!
 S az ember szíve megfásul:
 Egymás létét tiporja!
 Egymás szivét gyilkolja.

Hull a török, fogy a magyar
 Patakká vál a sok vér,
 Mely bár külön szívből csorog
 A völgybe le együtt ér; —
 S míg egy percben török, magyar
 Néznek vadúl egymásra,
 A másik perc ölelkezve
 Temeti egy rakásra. —
 Így volt hajdan, így lesz mindig!
 Mig egymást fel nem emésztik
 Az állatok urai!
 E vak csillag fiai!

Betört immár a bűsz pogány
 A rom-vár belsejébe,
 Hol mindegyik megfürdhetik
 Rokonának vérébe. —
 Mert haj Böröndy, s Rédey!
 Nem gondolván sorsukkal —
 Biztos halált osztanak széljel
 Még harminckét magukkal;
 Jól tudva: hogy török fogság
 Pokoli kinnal összevág, —
 Azért a mig éltük tart
 Ölik, vágják a rút tart.

„Jézus segits!“ mond Pál vezér:
 Bajtársaim utánam!
 Ne adjuk olcsón életünk
 Vegyék meg illő áron.“...
 S mint a villám repülve száll
 A legsűrűbb tömegre, —
 Ki egy csapást nyer karjától
 Elhallgat az örökre. —
 Mellette ifju Rédey;
 Bakos, Bárány, és Mérey
 S a többi őrvitézek
 Csatát ujitni készek.

Ropog a fegyver, peng a kard,
Egymás élén szikrát hány,
Jár a fokos, aprít a bárd,
Hull a török akárhány!
És mint Mózes az Úr népét
Nagy tengeren áttette,
Böröndy Pál bajtársait
A tar közt úgy vezette;
S mint az csudás vesszőjével,
Böröndy kardja élével
Nytott utat magának
S harminckét hős társának.

De mintha földből nőne ki
Ugy jó elő a pogány,
Száz holt helyén, száz uj terem
A rongált vár párkányán.
Már-már kifárad Pál vezér,
Bajtársai lankadnak.
De a pogány uj erővel
Rohan most a magyarnak. —
„Jézus segits! Jézus segits!
Mond Pál: szabadulás úgy sincs,
Haljunk dicsőn honunkért,
Szent hitünkért s Urunkért.“

Már a kapu s torony fölött
Török zászlók lobognak,
S védelmére a várba fel
Több több ezren robognak.
Midőn Pál hős bajtársival
Végső csatát ujtva,
Megcsókolá lobogóját —
S bús szívéhez szorítva :
Mint fergeteg rohan véle ,
S tüzi a félhold helyére. —
S ott — zászlója árnyába
Dől a halál ágyába.

II.

A TÖRÖK FOGSÁG.

Megszűnt a harc, a véres harc,
A kapuk nyitva állnak,
De ötezer török hever
Dijában a rom várnak.
Boszankodott, agyarkodott
Mehmet basa, s mérgében
Böszült sergét kergette szét
Hazánk vérző szívében. —
Dúl, rombol a pogány csapat
Nyomán láng- s vértenger fakad,
S pusztítja szent földünket
Mit őseink szereztek.

Mehmet vezér Ali basát
 Hagyá mostan helyében,
 — Mig ő ötezer foglyot vitt
 Budára el cserében. —
 Haj! mit művelt e még bőszebb
 Vért szomjazó vadállat?...
 Ha rá gondol az ember ész
 Bámultában kifárad:
 A fiúnak szívét veté
 Kiehezett apja elé;
 S a várandó anyának
 Éltét adá halálnak.

A szende szép magyar szüzek,
 Édes anyjuk kebléről
 Bakók által letépetve
 Hurcoltattak kéj-enyhül;
 Jaj volt, a ki dacolni mert
 A fertelmes kéjenccel,
 Mert a percben irtózatot
 Halált cserélt éltével. —
 Mégis a szép magyar szüzek
 Vérpadra állni készebbek,
 Mint bős Ali kéjvágyát
 Enyhítve, — éltük váltsák.

Három száz év szállott immár
 Az enyészet karjába,
 Mióta a böszült pogány
 Lakott Sümeg várában;
 De háromszáz év után is
 Ott látszik a vérszalag!
 — Mely a szeplőtelen szűzek
 Kebléből fel-fefakadt; —
 Szűz-lány várának párkányán.
 És még háromszáz év után —
 De tán örökké ott ül:
 K é t s z á z s z ű z emlékéül.

Veszprém s Kanizsa közti tér
 Ali basát rettegte,
 S egész Kőszeg kapujáig
 Rombolt bitor serege;
 Inség s nyomor kelt véstetjes
 Vad népének nyomában.
 S felégetett kiholt falvak
 Báméskodtak utána
 Setét erdők- s barlangokban,
 Kisebb nagyobb csapatokban
 Bujkált a nép előle —
 Így menekült csak tőle.

Tarolva állt a szép vidék,
 Síri csendben a falvak,
 Rabszijra fűzve csordaként
 Lakói elhajtattak! —
 Véráztatott mezőinken
 Elbámúlt a kikelet,
 S báj illatu virág helyett
 A rét vér-rózsát termett!...
 Neve, hona a magyarnak
 Így lett prédája a tarnak. —
 Csoda! s csak az Ur-Isten
 Kegye, hogy így állunk fenn.

De csak a vér- s zsákmány éhes
 — S már jóllakott vadállat —
 „Megállj”-t kiált öldöklésben
 Kifáradott hadának; —
 S egy év után mint gáttalan
 Vizár rohan népével,
 A nyert zsákmányt megosztani
 Mehemet fő-vezérrel.
 A több ezer foglyot pedig
 Konstantinápolyba viszik,
 Hol kin- s gyászdús rabéltet
 Már oly sokan átéltek.

Midőn rommá tévé a várt
Az ostromló pogány had,
Csak tizennyolc sebzett várhőst
Nem adott a halálnak. —
De haj! elvérzett Pál vezér
Száznyolcvankét magával
Kik a hitért, hazájukért
Haltak dicső halállal. —
Mellette volt bár Rédey,
De a halál ledönteni
Őt tán azért nem vágyott —
Hogy róla mást határozott.

Élettelen, sebeikben
Hevernek a vitézek,
Még is a rút pogány láttán
Csatát ujitni készek;
De csak szívök dobog épen —
A hős kar már hiányzik,
S csapás alatt széljel szakadt
Taguk a vérben ázik! . . .
Csatát így nem ujithatván.
De foglyokul hureoltatván
Jútnak Török országba —
Nehéz s gyászos fogságba.

.... Stambúlba évre, — a Szúltán
 Szemlét tartott fölöttük,
 De Rédey sebeivel
 Feltűnik neki közöttük;
 — Ki nyílt arccal, hős alkattal,
 Magyar nemes-tartással,
 Bátor szívvvel s tekintettel
 Állt szemközt a császárral. —
 Még végre a török Szúltán
 Lágyan hozzá ekép szólván:
 „Fiam! téged ki légy bár —
 Kegyébe vesz a császár.“

Megrezzenék az ifju hős!
 E kegy szívét találta,
 De másik perc remény szikrát
 Lövellt már - már agyába:
 „Rabod vagyok hős Szulejmán!
 Tetszés szerint bánj vélem,
 De hogy legyek kegyelmedre
 Méltó! — nem is reméltem“...
 Itt elhallgat; de lelkével
 Tovább gondol mint nyelvével
 Mit a császárnak mondott. —
 Kutassuk hát a titkot.

III.

A MENTŐ.

Konstantinápoly tornyain
Ragyog a nap sugára,
Ugy látszik hogy arany ruhát
Vett mindegyik magára. —
„Allah“ hangzik kívül belül
A győzelem hírére,
Öröm, vigság minden háznál
E napnak emlékére
Csak a setét börtönökben
Nyögnek ezrek, keservökben
Átkozván a hitetlent,
Ki reájuk vasat vert.

Csak Rédeyt karolta fel
Kegyébe hős Szulejmán,
Kinek nehéz rabláncait
Feloldatá, így szólván :
„Lovászom lesz magyar fiú
Ha hogy tudsz lóval bálni.“ —
„Hatalmas ur! bennem jó s hív
Szolgádra fogsz találni;“ —
Igy szólt a már szabad-fogoly.
A többi léte kin, pokol!
S tán annál is kinosabb.
Fájdalmuk, és gyászosabb.

Igy újult meg húszszor a hold,
S el annyiszor enyészett,
De Rédey titkos terve
Még csak magában érett.
Pedig naponta esdekel
Buzgón tekintve égre :
„Vajha a jó magyar Isten!
Küldne bárkit segélyre.“
Hiába! az nem érkezik,
Sziye kinjában vérezik,
S úgy hervad el bújába
Mint a tört ág rózsája.

Volt Szulejmánnak egy kedves
 Gyönyörű szép leánya,
 Ki a török szokás ellen
 Le s fel szabadon jára. —
 Talán talán őt küldendi
 A nagy Isten segélyre? —
 Talán ő fog kötözni írt
 A vérző rab sebére?
 Mélyek a végzet utai!
 S gyarló kézzel felhajtani
 A titkos sors fátyolát —
 Babér koszorút nem ad.

A hős Szultán kedves lányát
 Rég — már rég eljegyezte,
 S Oglár a bég tart rá számot
 Szívére és kezére ; —
 De bár ifju szép és deli
 E fő uri sarjadék!
 Zulejkának szive, keble
 Másért dobog, másért ég. —
 S még az keblét nyugton hagyá,
 Ez szerelemre lobbantá. —
 Haj pedig oly különbség
 E két lény közt: mind föld, s ég.

Ki tiltja meg a virágnak
 Ha itt a szép kikelet,
 Hogy ne nyiljék s — virágozzék,
 De várja meg a telet?....
 Ki tiltja meg a lángoló
 Ifju szívnek s kebelnek,
 Hogy idegen égalj alatt
 Adjon, s vegyen szerelmet?....
 Jó mag vad bérceen is kikel.
 Másutt is van érző kebel. —
 S a mit a sors reánk mér:
 Amott, vagy itt, — egyet ér.

Zulejka hős Szulejmánnak
 Édes kedves leánya,
 A gyönyörű hárem kertbe
 Most már többször lejár; —
 S bár mint ejté: a s z é p r a b o t
 Kérdezgeté sorsáról; —
 S mindannyiszor el-elüze
 A bút szive tájáról. —
 Még is Ferenc mint oly madár
 A kit ura kalitba zár
 — Ha bár cukorral tartja —
 Csak bús-vigan zeng hangja.

De oh van-e a föld hátán
 Oly esztelen s botor lény!
 Ki elvetné egy szende szüz
 Barátságát könyüdén? —
 Ha van, — hősünk nem volt ilyen!
 Keblébe a szerelem
 Magasztosult vágyat lehelt:
 Öt birni egy életen.
 Sem éjjele, sem nappala!
 Eltűnt szive nyugodalma. —
 Végnélkül csak Z u l e j k á t
 Sohajtja s s z a b a d s á g á t.

Igy Zulejkát is álmában
 A szerelem ringatja,
 Ébren létét, szívét s lelkét
 A m a g y a r r a b vidítja;
 Még is soká ez előtt is
 Titkon fűzé szerelmét,
 Ne hogy első szent hevének
 Áldozatául essék. —
 De haj! mint a sebes víz ár,
 Mely gátokon áttörve jár;
 Magától a szerelem
 Áttör a szüz kebelén.

A zaklatott félénk özke
 Hányszor kerül egy nyomba!
 De a t a l á l t elbujdosik
 Setét, csendes vadonba.
 Zulejka így — megsebzett en
 A szerelem nyilával,
 Magányt keres, oda vágyik —
 Szíve édes kinjával.
 Oh be sehol sincs ő maga!
 Vele jár h í v e árnyéka. —
 S míg fel ijed láttára —
 Szűz-pir szökik arcára.

De végre szeplőtlen keblén
 Áttört a hű szerelem,
 És lépteit kettőzve fut —
 Hol senki sincsen jelen.
 De haj! irányt téveszte-e
 Vagy tán szíve vezette?...
 A szép magyar fogoly kitárt
 Karába vitte — lépte. —
 S im mit hősünk alig remélt,
 — A sors kegyelte gyermekét : —
 Zulejka hű szívével
 Jó hozzá s szerelmével.

A szív titkos szavát csupán
 Meg a rokon szív érti,
 S rá százszoros viszhangot ad,
 Bár ajk szavát nem ejti. —
 Így Rédey megszentesült
 Öröme kéj hevében :
 „Örökké a tied leszek“
 Zeng szívének mélyében. —
 De átkarolva Zulejkát
 Szent esküre nyitá ajkát :
 Igen—tied örökké!
 De—nem leszek . . . törökké. —

Az esküre felrezenék
 A lányka, és merően
 Szemébe nézvén ifjának,
 Szól határozott-szeliden :
 „Magyar vitéz ! ha úgy szeretsz —
 Mért nem hagyod hitedet ? —
 Mily boldoggá tennélek így —
 Szerezve hirt, s fénynevet ! “ —
 „Oh ne kívánd szép Zulejkám !
 Hogy elhagyjam hitem s hazám. —
 Jöjj inkább, oh jöjj vélem
 Édes hazám ölébe.“

Egy pillanatnyi csend után

Ihletten mond Zulejka :

„Kedves Ferencem ! nem lehetsz

Érttem törökké soha ? “

„Oh ne kívánd édes hívem ! “

„Nem, nem ! — Maradj hitedben.

De ha egykor követnélek

Hazádba, légy jó hívem ! “

„Jövel jövel hű Angyalom !

Eltart, s megvéd vitéz karom ;

S éltem végső percéig

Hived leszek a sirig. “

„Veled megyek, — oh mert te vagy

Egyetlen az ég alatt !

Kit szívem még álmában is

Keres, ölel, ; — s rád tapad. “

„Oh mily boldog vagyok már is

Édes kedves Zulejkám !

Neked szentelve életem

Futom meg földi pályám. “

S így — a boldog pár üdvében

Kéjelg szerelme hevében ;

S bár ajkaik nem szólnak

De oly szépet álmodnak. —

Bölcs Szülejmán kiolvasván
 Szép lánya aretükéből,
 Hogy vett légyen a szerelem
 Keser-édes kelyhéből; —
 De lefojtá kitörését
 Fel fellázadt keblének,
 S kedves lányát gyengédeden
 E kérdéssel lepé meg:
 „Jó Zulejkám! mi bánt téged? —
 Oly bús, oly halvány a képed!...
 S mily forró a homlokod! —
 És a szived úgy dobog.“ —

A lányka halvány arcán most
 Szűz-szemérem pír ragyog, —
 S mond: „Oh atyám! tán arcom csal,
 Hisz én oly boldog vagyok!“ —
 De e válasz nem nyugtatá
 A fürkésző öreget,
 Söt éberebb szemmel vivé
 A kémlelő szerepet....
 Szegény-boldog szerelmes pár!
 Fölöttetek vész felleg jár.
 Induljatok szaporán —
 O mert le sújt a villám!

Három napig nem látta már

Zulejkáját Rédey ;

— Merész tervét, imádottját

Kezdé már — már féltetni ; —

Midőn egy langy est alkonyán

— Mint G e n i ú s z repülve —

Előtte áll a v á r v a v á r t

Búsan, s rezgőn lihegve ;

— S mint lány zephir ha estennen

Súg a virágok fülében —

Zeng : „ R é d e y állj készen

A z é j e l s ő f e l é b e n . “

„ Atyám ! liheg tovább a lány :

Gyanúban él felőlem,

Mert három napja szüntelen

Kémkedve járt körülem ; —

S azt kérdé tán beteg vagyok

Hogy arcom oly halavány ? —

S bár mint eröltetém magam —

Meggyőzni még sem bírák. —

Itt az idő édes hivem !

Menjünk, még nem lehetetlen. —

Készülj édes F e r e n c e m !

S vigy szép h a z á d b a engem. “

Egy szentesült csókban adá —
 Át Rédey a választ,
 S hogy jól érté a szót, — százszor
 Ismételé szive azt. —
 De még is félve gondol rá:
 — Nem épen ön magáért —
 Ha titkos terve fényre jut
 Előbb hogy sem határt ért,
 Mi vár reá, — s Zulejkára.
 Szívének ör-angyalára? —
 De haj az üdv reménye! —
 Aggódását elüzte.

Gerő, szintén magyar fogoly
 Volt egyetlen rabtársa,
 Kinek Ferenc eskü alatt
 Szive titkát kitárta; —
 Kí, bár rég sejté a viszonyt, —
 Mint néma sír elfedte, —
 S hogy Rédey titkát, s tervét
 Közlé, magát úgy tette:
 Mintha eddig mitsem tudna. —
 De hükezt ajánlotta
 Azon utó reményben —
 Ő is kijut a résen.

Mi célja volt ? -- Mi vágy s remény
 Hevíti Gerő keblét ?
Nem tudni még ; — csak hogy buzgón
 Pártolta társa tervét. —
S míg fenn a lány titkon készül —
 Ők lenn némán nyergelnek ;
S pontban hogy a h á r e m tornyán
 Kongott az óra tized
A boldog pár nyeregbe ül,
S Szultán kedves ménin repül :
 A szép magyar hazába,
 Fel-fel S ü m e g v á r á b a !

IV.

A VISZON-LÁTÁS.

Beitta már a szomjas föld
A sok piros magyar vért;
— Adjunk hálát az Istennek!
Hogy létünk véget nem ért. —
A letarolt kies vidék
Mint lábbadó nagy beteg,
Oly hervatag, s kietlen majd
Alig ismerhető meg. —
Kiölt mindent a tar hada,
Fűn, fán meglátszik vér nyoma; —
S kormos falak beszélnek
A nem rég mult veszélyit.

Ez volt hazánk gyászkorszaka!

— Mohács után husz évvel —

Majd a török, s édes testvér

Állt szemközt testvérével. —

Fel is irták nagy betűkkel

A történet lapjára:

„Mohács tüze a magyarnak

Keresztfáját sírjára.“

S ettől — száll e nemzet alább

Mig végre majd behantolják; —

S vándor faja nem tudja

Kinek hamvát tapodja! ?....

Komor képek! nehéz idők!

Távozzatok előlem;

Megtörténtet, — lehetlenné

Én már úgy sem tehetem. —

Jövel inkább édes remény!

Ringasd hívő szívemet

S mond: „hogyan hon fiaiban

Van még életszeretet;“

Mond: „hogyan nyit szenvedett

Átoks bűnért eleget tett“

Akkor dallok vidámon

Mint kis madár az ágon.

Teljes pompájában mosolyg
A méla hold e földre,
A barna fellegek sátrán
Sugárral áttörve,
Világítja az éjszakát. —
Talán a hold segédtárs
A boldog pár szökésében? —
Mi is lehetne ő más :
A bújdosók véd asszonya!
Szerelmesek titoknoka!
Ezekre árnyát veti
Azok utját deríti.

Repül a hős kedvesével,
Száguld a két arabsvér;
Mérföldeket hagynak hátra —
De elől még nagy a tér,
Nagy a tér, — mely köztük s hazánk
Határa közt feneklik,
De oh azon át kell vágni
Mire a nap piroslik!
Mert Rédeyt s hű kedvesét
Nyomban ezren fenyegeték;
Halált-halált kiáltva
Száguldozván utána.

Rosz álma volt Szulejmánnak

Ez éjszakán — igen rosz :

„Látván álmában egy dervist

Ki reája fent tört hoz.“

S ha bár nem félve a császár,

Kiáltoz a — semmire, —

De haj többé nem jó álom

Ébren fásult szemére....

Felkél tehát s oda rohan

Hol lánya alvó terme van,

Elmondani azt — vágya :

Mit látott ő álmába ! —

Megkettőztetve lépteit

Siet, rohan Szulejman.

S zilált fővel, nagy léptekkel

Tör át számos palotán —

Mig végre — — de haj! üresen

Lelé lánya szobáját....

S mint kit bőszt villám sujt agyon

— Lépest sem téve odább —

Csak tántorog, — míg földre hull. —

Soká ott fetreng szótlanúl ;

A rosz álom be t e l v e —

Erős szívét átverte.

Tudjátok e édes szülők!

Mily nagy az a fájdalom,
Mely a szívet rohanja meg

Ily első pillanaton? —
Tudjátok-e apák, anyák!

Ily vesztő szív mit érez?
Semmit, — semmit mint a szobor

Köviült és oly merev ez!
De ha elszáll első heve,
Boszút esküszik ellene:

Ki meg fosztá kincsétől,
Szív-vére- s gyermekétől.

Már Rédey Zulejkával

Régen titkon odább állt,
Midőn Szulejmán arcára
Átkos keserv-könyű szállt;
Hogy a kitől miljom nép rezg,
Ki félvilágnak Ura!

Rabbal szökött lánya hívja
Világrázó bosszúra. —

De haj! ki is mondá átkát:

Hogy még e szép magyar hazát
Végkép le nem igázza —
Nem lel dühe határra. —

A bösz Szultán éj idején

— Felveve szolgálja népét —

Halál alatt parancsot ad :

Hogy meghozzák gyermekét

„Fiam Oglár ! mondván a cár :

— Egy szép deli ifjúnak —

Ha vissza hozod lányomat

Örökre tartsd magadnak ; —

De legkedvesb lovaimat

A kutya rab kezén ne hadd. —

Siess fiam szaporán,

Nőt, kincset ad a szultán.“

Az ifju szép hős Oglár bég

Szulejmánnak szavára,

Ötszáz vitéz lovas legényt

Ragadva ló halálba —

A magyar rab nyomára tör,

Előtte nincs bokor s gát ;

És mint vihar szágúld s rohan

Beérni szép Zulejkát ; —

Mert hát kezére van joga,

Ha ötet élve elfogja,

S szívét csak ez ösztönzi,

Reptét ezért kettőzi.

Pál püspök úr Sümegvárát
 Már ekkor helyre hozta ;
 — Kár ! hogy korán a zord halál
 Belöle elorozta ; —
 Mert bár rövid, — vagy öt évig
 Birá e várt jogosan,
 Jobbágysai fohászai
 Szálltak vele, — hol most van.
 Ő ! a dicső Bornemisza !
 Szent vallásunk véd paizsa
 Lakott ekkor Sümegen
 Ezer ötszáz ötvenben.

Aludni száll már-már a hold
 Csillagvetett ágyába,
 De a hajnal nyúgoszik még
 Szűz égi pólyájába,
 Midőn átvág a boldog pár
 Édes hazánk határán,
 Hol Rédey imára kél :
 E föld porát csókolván —
 „Isten ! fogadd buzgó imám,
 Hogy érni engedéd hazám ;
 Nyugodt lesz már halálom —
 Bár e percben találom.“

Még egy fohász száll ajkiról —
 S felpattanik ménjére,
 De haj! alig vágtat tovább
 Zaj ütközik fülébe;
 Mely oly közel s közelbre jő
 Hogy már egyes szavakat,
 A lengő szellő érthetőn
 — Elébe hozva — átad.
 Ordít az üldöző sereg,
 Zulejka sáppad és remeg;
 De Rédey nyugodtan
 Mondá: „a zaj távol van.“

Három nap s éjjelen által
 Majd nyomba, majd kérdezve —
 Kergette Oglár Rédeyt
 Alig-alig pihenve. —
 S negyed napon Keszthely körül
 A két habzó fehér mént
 Már messziről felismervén, —
 Nyilként fris nyomukra tért.
 „Jöhetsz immár bősziült pogány
 Mond Rédey: hátunk után! . . .
 Szülőföldem határa
 Véd tőled nem sokára.“

Rezgő hívének kértére
 Ferenc gyorsabb utat vált,
 S sarkantyút adva lovának
 Mint a villám tova szállt; —
 Nyomukban mindütt Oglár bég
 Mint préda éhes állat
 — Már csak néhány vitéz élén —
 Fogát csikarva vágdat. —
 De haj! elébb kaput tára
 Volt őrének Sümeg vára!
 Sem hogy bősült Oglár bég
 Vele megmérkőzhetnék.

Örömmel vette fel vára
 — Egykor hőség, hívével; —
 S a viszón-látás üdvkarán
 Mereng kiki szívével;
 Mig Rédey örömeiben
 — Csókolva a bére szívét:
 „Hál Istennek kedves váram
 Igy szól: hogy úgy szeretsz még;
 Neked s Urunknak szentelem
 Becsületemmel életem
 Mint egykor, ugy ezután —
 Ha vész borong e hazán.“

V.

PÁRBAJ.

Miljom átok s szitok fakad
Az ifju bég ajakán,
Hogy Rédey Zulejkával
Betért a vár kapuján ;
Mert hát eddig nyomát szedvén —
Keblében vágy s remény élt,
Hogy a futókat beérve —
Számot kér a szökésért. —
De most — a zárt kapuk ellen
Ötszáz vitézzel hogy menjen ? —
Midőn nem rég oly drága
Volt Sümegvárnak ára !

Soká-soká bámulva néz
 Oglár a bérc falára.
 S már-már kebléből a remény
 Végső cseppig kiszálla. —
 De mint az éhező tigris
 Ha csal-irányt téveszte,
 Prédájára vadúl rohan
 Önnön vesztét felejtve;
 Eként a bég kebelében,
 Száz-száz terv két egy-egy percben. —
 De végre mond esküvel:
 „Pár bajt vívok az ebbel.“

Fehér zászlót — e bék jelszót —
 Tüzvén félholdja mellé,
 Kúrsid agát küldé vele
 Oglár, Sümegvár felé. —
 Már messziről rivalg a kürt
 Hirnök jöttét kiáltva,
 Hogy a midőn a várhoz ér: —
 Legyen kapuja tárva.
 De Rédey a vár fokán
 Nézve mint vágdat a pogány,
 Be —, csak aztán bocsátja
 Midőn vele szót váltta.

Szerény lakában Pál püspök
 — A hon javán kesergve —
 Gondolkozott, midőn Oglár
 Követe lőn jelentve. —
 Földig hajolva adja át
 Ez, urának irását,
 S a mi benn tán iratlan áll —
 Szavai azt pótolják....
 De Pál a böcs s jámbor püspök
 Mond — majd holnap választ küldök;
 Mond — eddig is nyugodjék
 Urad, — az a heves bég.“ —

Át-átfutá a vár ura
 E vakmező levelet,
 S a bős követ eltüntével
 Ekép szól Rédeinek:
 Ferenc fiam! tudod-e mért
 Jött hozzánk e hitetlen? —
 Hogy tőled a török lányért
 Karddal irt számot vegyen“...
 „Kegyelmes úr! vitéz uram!
 A nagy levélben csak ez van?
 Kár volt ezért fáradni —
 S nagy Urunkat boszantni.“

Igy szólt Ferenc és folytatá ;
 „Vitéz Uram ! más szóval
 Mit is kíván még a pogány
 Azzal az egy szálkarddal?“ —
 „Párbajra hí Ferenc fiam !
 De csak egyes-magadat,
 S ha gyáva lesz kiszállani —
 Akkor a lányt vissza add.“
 Így szólva Pál úr hallgatott. —
 De Rédey boszankodott :
 Hogy a pogány haramja
 Ő t g y á v á n a k gondolja.

„Fiam ! gondolkozzál addig —
 Holnap írom a választ,
 S vagy add a lányt, vagy vívj hősként,
 Melyik tetszik azt válaszd.“ —
 „Kegyelmes ur ! vitéz uram
 Könnyű itt a választás ;
 Mert hogy a lány kié legyen —
 Eldönti a b a j v í v á s.
 S miként uráért — szolgálja
 Mindig kész volt a halálra ; —
 Ugy h i v e m é r t örömmel
 Vivok meg a törökkel.“

„Még egy szóm van Ferenc fiam!

Mielőtt elbocsátlak:

E párbajtól függ életed

S becsülete e várnak. —

Mert azt izente Oglár bég:

— Ha te, vagy ő csatát vesz —

A nyertesé a becsület,

S gyalázat ki vesztes lesz. —

Azért ha ő legyőz téged,

Szégyen bélyegzi hír s neved;

De ha győztes leendesz —

Nemességet nyerendesz.“

E szóra az ifju szívben

Felbuzgott a magyar vér,

S hogy hősként meg viv hívéért —

A hit, reményében él....

S e gondolat s reményében

Oly hőssé vál a szolga,

Hogy jó Ura önként hiszi:

„Lesz Oglárbégnek dolga.“ —

De nem mondá ki tetszését,

Ne hogy kábitaná fejét

A hős lelkü vitéznek,

Kit vágy s reményi üznek.

De haj! Zulejka is sejté
 Oglárbégnek szándékát,
 Azért rég-várt kedvesének
 Nyakára fonva magát
 Ugy sír — s keserg mint kis gyerek
 Kérvén hívét mindenre :
 „Ne menj el, oh ne hagyj engem
 Egyedül kín s keservre!
 Hadd átkozódjék a pogány,
 S hadd oltsa dühét ön-magán!
 Csak te édes Ferencem!
 Ne hagyj ne hagyj — itt engem“

„Ne mond, ne mond szép Zulejkám!
 Hogy itt hagylak magadra;
 Ne kérj kérlek s ne tartóztass,
 Bocsáss dicső utamra. --
 Legkedvesb úta léptimnek
 A földhátán csupán ez;
 S legkedvesb napja éltemnek
 Pedig csak az az egy lesz:
 Ha majd téged é r d e m b é r ü
 Öllelek, s nem k e g y e l e m b ü
 S ha hős karom jutalmát
 Szüz csókok közt adod át.

Egymás karjába omlának
 A szeplőtlen szeretők,
 S ártatlan kéjük üdv karján
 Pihenni szállt kebelök. —
 Csend — ünnepélyes csend honol
 Megszentesült körükben,
 Csupán szívük dobogása
 Hallik s cseveg erősben
 S ha egyik szíve elhala —
 Boldogságának miatta —
 Fut a másik segélyre
 S teremti új életre.

Korán ébredt a szép hajnal
 — S kíváncsi vágy ül arcán —
 Korán ébredt; — hogy ott legyen
 A jog — s boszú párharcán.
 — Mert hát az alkony, és korány
 Égi iker-testvérek,
 S mít ez vagy az lát s hall, arról
 Egymás között beszélnek. —
 Így tudta meg a szép hajnal,
 — Midőn beszélt az alkonynyal; —
 Sümegvártt elvégezték:
 „Vivjon Ferenc, s Oglárbég.“

A bérctetőn s a völgy ölén
 Kiki alszik mint a sír,
 Csak Rédey és Oglárbég
 Van fönn, — s aludni nem bir.
 Ennek keblében a boszú
 Forr és dühöng szünetlen
 Azzal két égi lény viraszt:
 N e m e s s é g vágy s szerelem
 S e kettőért megküzdeni,
 Vagy győzni, vagy elvérzeni,
 Ferenc bátor lelkével
 Száll sikra ellenével.

Magasbra száll a szép hajnal
 Nap — fénykirály — keltére,
 És a völgyből, s a bérctokról
 L á g y M o r p h e u s eltére.
 Rivalg a kürt, — fenn és alatt
 Ébred kiki szaporán,
 S a n é p z a j a — ez a nagy úr —
 Robog lenn s fenn bős lován. ---
 De haj! mire nyugóra száll
 A most ragyogó nap sugár,
 Ki int felé b u c s u z ó t? —
 Két h ő s közül ki lesz holt?..

Zulejka szinte — bár ébren
 Virasztá át az éjet, —
 A kürt szavára fel riad
 S magasztosság lépé meg ;
 Elszánt hive határzatát
 Mit hív szívébe rejte —
 Másítatni nincs vágya már,
 Sőt szüntelen rebegte :
 „Ha majd téged érdembérül
 Öllelek, s nem kegyelembül ;
 Vitézségem jutalmát
 Nyugodt szívvel veszem át

Ez ihlettség, e hit s remény
 Edzé Zulejka keblét,
 S már-már megviva — győztesen
 Karjában véli hivét. —
 De haj! minden az ég alatt
 Félig biztos lábon áll :
 Mig ingadozó, — mig kétes, —
 S mig a veszély el nem száll.
 Így szép Zulejka keblében
 Remény s kétség kél egyképen,
 S még az, hitét neveli ;
 A kétség ezt leveri.

Ily lelki hánykódás karján
 Leli Ferenc Zulejkát,
 Midőn fegyverrel oldalán
 Jő adni búcsu csókját
 S így szól : „egyetlen kedvesem!
 Az óra int mennem kell,
 Bizzál, reméldj a jó égben!
 Megtérek győzelemmel. —
 Megtérek nyert dicsőséggel,
 Hü szívemmel s nemességgel...
 S akkor — méltó hivednek
 Bátran vallhatsz tiednek.“

„Menj — menj Ferenc! nem tartiak már
 — Mond a leány ihletten : —
 Keblem nyugodt, hitem szilárd,
 S megszentesült reményem :
 Hogy a ki szent jogáért küzd,
 Kinek ügye oly igaz...
 Annak karját Isten védi!
 S porban húll tőle a gaz.“ —
 Zulejka így magasztosan
 Ferenc tárt karjába rohan ; —
 S ott váltja búcsu csókját
 A mig a kürt jelszót ad.

„Isten veled lelkem hive!

Isten veled szérelmem

Mond Rédey : ne sirj, s — epedj,

Majd megsegít az Isten. —

De haj! míg őt vigasztalá

A hős, merev szeméből

Elfojtja bár, még is — egy pár

Keser édes köny gördül . . .

Mit érezett? — S mire gondolt? . . .

Ha tudja az, ki már így volt! —

Mi ezt nem fejtegetjük,

Inkább a hőst követjük.

* * *

A jámbor felszentelt atya!

Ura Sümegvárának —

S tizenkét leghűbb bajtársa

Hősünkre már várának;

Midőn daljás tartásával,

Csatára kész kebellet

A vár-udvar terére lép —

S Pál ur elé letérdel :

„Add jó Uram áldásodat

Igy esd : s bocsásd békén fiad!

Számot vetvén magammal —

Bátran vivok a tarral.“

„Isten! Magyarhon Istene!
 Zeng Pál ur ihletetten :
 Küld nemzetemre áldásod,
 Segéld búban s veszélyben. —
 Védd szent Fiad igaz hitét,
 Melyet vihar fenyeget ;
 A tévelygők — s pogányoktól
 Elnyomni oh ne engedd! —
 S védd szent karoddal e vitézt,
 Kit jog s becsület vivni kész —
 Hogy győztesen megtérjen.
 Ámen! Ámen! — Ugy légyen!“

Felkél a hős, áldó kezét
 Megcsókolván Urának. —
 S im' e percben rezgő könnyyel
 Telt szeme mindnyájának! . . .
 De mint a harmat felszárad
 A nap forró csókjától ; —
 Elhamvad a rezgő könycesepp
 Hős szíveik lángjától. —
 S egy üdvteljes örömsugár
 Mosolygva arcaikra száll ; — —
 S ott akkor is ragyog még :
 Ha már a szív elvérzék.

Felpattanik Ferenc hősünk
 Szültán kedves lovára,
 S tizenkét hős bajtársával
 Indul a kürt szavára. —
 Hallván a jelszót Oglárbég
 Szint annyiad magával.
 Halk léptekkel közelg-közelg
 Szemközt Sümeg várával. —
 Találkozási hely vala :
 Hol áll ma a sárvíztava,
 Azon a puszta téren
 Mely él : „zsiba gyep“ néven.

Láttátok a napot fényben
 Ragyogó szép sugárral,
 Midőn vidám mosolyt öltve
 Enyelg a délibábbal? . . .
 Láttátok a vak éjszakát
 Setét nehéz álmában,
 Midőn még a villám sem lát
 S el-elakad futtában? . . .
 Ily rettenetes ellentét :
 A vidám hős, — s a barna bég. --
 S a két elem csatázva —
 Küzd ma élet — s halálra.

„No ebfajzat! kiált a bég
 Még távolról Ferencre :
 Kimertél jöni fészkekből
 Meghalni a nyílt térre?“ . . .
 „Fecsegj-fecsegj böszült pogány!
 Mond Rédey közelbről :
 Jövék bátran rendelkezni
 Megúnt hitvány éltedről.“ —
 Oglár tovább fecsegne még,
 De már közelbre érkezék
 Ferenc s kiált vidáman :
 „Emberre lelsz a gátan.“ —

Mint vész és villám összezsap
 A két vivó ellenfél;
 — Oglár keblében bosszú ég,
 Ferencben hit s remény kél. —
 Cseng, peng a kard egymás élén,
 S hol ez, hol az hátrálgat; —
 Soká—soká — — csak változó
 Szerencsével vivának
 Már mindegyik kísérői
 — A párbaj tétlen nézői :
 Maguk közt kétkedének
 Kimentén a küzdésnek.

Midőn szilárd bércifenyőt
 Talál a vész haragja,
 Soká dacolva dől alá —
 Soká hal el robajja. —
 Midőn nap s éj jön együvé
 — Mint két eskütt ellenfél —
 Nehéz küzdés után köztük —
 Ott látszik az alkonyvér.
 S bár perere győz az éjhada;
 Ha megjő a nap hajnala:
 Az éjt setét hadával
 Elüzi — sugarával.

Új támadás, sűrűbb csapás
 Szabdálja most a léget,
 Ennél jog s hit; — annál bosszú
 Önt a harcban uj éltet. —
 S im! — Rédey karán, vállán
 Cafog szabdalt ruhája,
 Sulyos, nehéz sebeiből
 Vér csorg a föld porára!....
 S a török már „Allah“-t mondott!...
 De haj! a szó ajkán fagyott:
 Mert Rédey szablyája
 Fejét a porba vágja. —

* * *

Fut a török a merre lát,
 — Hagyván urát vérében —
 Mig Rédey véres kardját
 Ütvén a bég fejében :
 Diadala e m l é k é v e l
 Mint nyil repül a várba,
 Hogy győzelem koszoruját
 Illessze homlokára —
 Az ő kedves Z u l e j k á j a !
 Ki oly epedve hűn várja :
 Borostyán lomb füzérrel,
 Szűz csókkal, s hű szívével. —

VI.

A DIADALÜNNEP.

Sümege várának udvarán
Disz ünnepi ruhában
Gyülöng s keverg az őrsereg,
— Uszván örömrájában. —
Igy rendeli Pál püspök ur :
„Ha Rédey megtérend
A győzelem emlékeül
Diadalünnep leend.“
S hogy ez magasztosabb legyen :
Személyesen ő megjelen
Átadni Rédeynek
A nyert nemes levelet.

A várnép már-már négyszöget
 Alkotva áll a téren,
 Midőn Pál ur Ferenc hőssel
 Helyet foglal középen. —
 Megszólal most a kis harang,
 S hegyen völgyön jártában
 Mindenkinék el-elzengi :
 Mi hír Sümegvárában !
 Így tudták meg Tadenkában,
 Rezin, és Szentgróth várában :
 Hogy ünnep van Sümegen —
 El is jöttek fényesen.

A kis harang utó hangját
 Még lány szellő ringatja,
 Midőn a vár buzgó ura
 Így zeng térdét meghajtva :
 „Népek hatalmas Istene !
 Fogadd el oh imánkat ;
 Ki annyi vész örvényéből
 Kimentéd már hazánkat ! —
 Fogadd népem szent háláját
 Melyet ma N é k e d által ad
 Megszentesült lélekkel. —
 — Zengvén buzgó énekkel.“

A hit buzgalmától rezgő
 Hangját a vár urának,
 Három száz ajk viszhangozva
 Adá hirül a tájnak :
 Hogy a Krisztust valló magyar
 Áhitatos lelkével,
 Vész és derű napján felszáll
 Társalgni I s t e n é v e l. —
 Sőt — lelhető a hon lapján :
 Hogy győzedelmei után
 Lelkét éghez emelve
 Szent Istenét dicsérte.

A háladal szelid hangja
 Le-le szállván a völgybe,
 A bére övedzte róna tájt
 Égből jöttként zengé be. —
 S im ! az ünnepre érkező
 Fényes csapat meg-megáll,
 S a háladallal párosult
 Rokon lelke égbe száll; —
 Migvégre mint a hattyúdal,
 Hangjuk zokogva úgy elhal ;
 S mint a halott ajkain
 Csend ül a várfalain.

Csend, ünnepélyes csend honol
 Benn, künn s a várparkányán,
 Csupán a szív küld vég fohászt
 Istenhez utó hangján. —
 Szünetet tart a természet,
 Miljom munkása hallgat ;
 A bájdalú vidám madár
 E percben nem dalolgat ; —
 S a résztvevő F e h é r k ö v e k
 Mosolygó arcot öltenek
 Hogy szomszéduk keserve
 Örömmel van cserélve.

Nyájas, magasztos arcával
 Pál úr most át-átszágul
 Háromszáz örnépe során,
 S így zeng a szó ajkáról :
 „Fiaim! kedves gyermekim!
 Ime a hős mellettem,
 Ki Istenünk segélyével
 Csatát nyert az ellenen ;
 Ettől függött bár élete,
 Várunk híre s becsülete ;
 De hős-vitéz karával
 Megküzdött a halállal.“

„Láttátok mint uszott rajta
 Vérrel festett ruhája,
 Melyet a bösz pogány bégnek
 Ronggyá vagdalt szablyája ? . . .
 Nézzétek e vitéz kebel —
 S e hős homlok sebeit ! —
 Hogy tudjátok hon, becsület
 S a jog mikint mentetik
 S így — valljátok lélek szerint
 Mit érdemel, mily drága bért
 Az ily vitéz hős lélek ? “ . . .
 „„Díjt érdemel s emléket ! “ “

„Igen-, a hős díjt érdemel,
 S neve örök emléket !
 Így szól Pál ur : vedd hát fiam
 A mit szántam te néked ;
 Ime : itt a „nemes levél“
 Vitézséged jutalma. —
 Mellette van ötszáz holdról
 Szóló irat tartalma ; —
 E harmadik pedig népem
 S várom hadnagyává tészen,
 Hogy élted boldogságát
 Hiveddel itt élvezd át. “

Mint fojtott Aetna ha rést lel
 Kitör egész zajával,
 Ugy a csend szentesített vár
 Eget ver most szavával. —
 Az éljennek határa nincs,
 A kedv s öröm végetlen,
 Ezer színben, ezerképen
 Hal el s éled szünetlen;
 Sőt hogy Szentgróth vitéz ura
 Be jut a tág vár-udvarra,
 Jó kedvében az örhad
 A végtelenségig hat.

Alig szorit kezét Pál ur
 Szengróth vitéz urával,
 — S még a vidám élet tanyán
 Künn állnak párosával; —
 Midőn Pethő s Rezi Sándor
 — Mindkettő vig kedélylyel —
 Vágtatva jó s köztük terem
 Hús hús fényes legénynyel.
 Békét mondván a püspöknek,
 Dicséretet a naphősnek; —
 Soká-soká bámulják
 Legényeik vigalmát.

Hősünknek még fülébe cseng
 Végső szava urának,
 S még az őt éltető sereg
 Nem vet véget zajának;
 Midőn ő már repülve jár
 Dicsőített keblével —
 A vár foknak azon részén
 Hol kedvesét lel fel. —
 Oh mert csak is itt várt rája
 Üdvének szent koronája!
 Mit hive égi kéjjel
 Hős ajkára csókol fel.

Mit kérkedtek tudós — s bölcsek!
 A hervadó babérral? —
 S diadalról diadalra
 Járó hősök vérdíjjal?!...
 Ha nincs a ki babértokhoz
 Illesztne oly virágot,
 Mely csak rokon szív mélyében
 Terem s növeszt csirákat. —
 Az ily füzérnek egy lombja
 Boldogságtok felülmulja,
 Bár hir — s nevetek fénye
 E világot beérje. —

„Im itt vagyon hiv Angyalom!
 Mond hősünk kéj-érzettel,
 Három levél a párbaj bér
 Várhadnagyi címzettel. --
 De bár lelkem oly édesen
 Mereng karom jutalmán,
 Oh a szívem! édes hivem!
 Fel-felriadva álmán
 Szebb földi üdv hazájába
 Vágyik, — s csak bolyg mint egy árva
 Magányosan, egyedül, --
 Mig vágya nem szentesül.“

„Kedves hivem! urad mondá
 Zulejka válaszulván :
 Ha hittekben jártas leszek
 Megáld bennünk Pál napján.“
 „Igen-igen! szól Rédey :
 Név-ünnepén urunknak,
 E földi kéj — s boldogságnak
 Kapúi feltárulnak. —
 Nincs messze bár édes hivem!
 De haj nekem oly végtelen! —
 Mint — a nap s hold futása,
 S a csillagok járása.

Egymásnak ajkain hal el
 A boldog pár üdvében,
 Csupán szivük dobogása
 Hangzik-hangzik erősben. —
 Mig lenn a vár tág udvarán
 Kupák járnak vidáman,
 Shizott ökörcsicserg, sustorg
 Nagy tűz fölötti nyárson;
 Sha megpirúlt egy oldala,
 Tüstént le-van az szabdalva. —
 — Fehér kenyér, jó bor s hús
 Ős áldomási szent jus!

Hogy összeolvadának már
 A négy vár örvitézi!
 Öröm zajos vigalmukat
 Még a nap is megnézi. —
 „Éljen urunk! hős hadnagyunk!
 Kiáltozák szünetlen...
 Sa mint az ifju várhadnagy
 Vigalmuk közt ott terem :
 Vállukra véve hordozák,
 „Éljen! éljen kiáltozák
 Szívből szakadt hangokkal,
 — Meg-megnyitott torokkal. —

Egy volt csupán kinek ajkán
 Nem zengett üdvkiáltás,
 S arctükörén is feltűnék
 A szív s kebel csatázás; —
 Pedig e lény volt Stambulban
 Ferenc hősünk rabtársa,
 — A hol ők annyi kint és bűt
 Örültek egy rakásra. —
 Mi sors vezérlé őt ide
 A vigadók seregébe? —
 S mért nem vesz részt örömben?
 Ha osztozott keservben. —

De lázas némaságából
 Ferenc felverte őtet;
 — Ki szemével egy perc alatt
 Be jár eget és földet. —
 „Mi az Gerő! te vagy, — te vagy?
 Vagy tán szemem káprázik?..
 Kiált Ferenc: I s t e n h o z o t t!
 Isten hozott hozzánkig!
 Forrón keblére vonja őt
 Hősünk, — a még töprenkedőt —
 S nagy öröme árjába
 Ragadja fel lakába.

S im! pillanatra néma csend
 Száll a zajgók körébe,
 És kétszeres báméskodás
 Ül minden arc tükrére :
 Hogy egy szökött s hitehagyott
 Szolgát ölel azon kar —
 Melynek csak egy csapásától
 Vérébe fult a bősztar!...
 De száll-száll a csend s bámulás. —
 Helyébe tör az áldomás
 Szinig töltött kupával,
 Vidám-zajos arcával.

„De mond, beszéld édes Geröm!
 Így szól Ferenc hő vágygyal :
 Hogyan szöktél? — s mikép jöttél
 Ide Szentgróth urával?“...
 Erölteti rezgő ajkát
 A hajdani fogolytárs,
 — De bár lefojtja arcükkrén
 Ül a lélek háborgás : —
 „Hát — — a midőn utánatok — —
 Szágultanak a pogányok, — —
 Én is — — a kapu fától —
 Vettem bucsut — Stambultól.“

Az ármányos pokol fajzat
 Kigyó bőrben öltözve
 Csábitgatá Éva anyánk
 Tiltott gyümölcssevésre. —
 De szín-mézben is már hányszor
 Mérget s halált osztának! —
 Azért vigyázz gyarló ember
 Ne higgy kiki szavának; ...
 Mert gyakran ott leled sirod
 Hol baráti kar ringatott;
 S kincséd, élted attól vész —
 Kivel legtöbb jókat tész.

„Hál' Istennek! hogy itt vagyok
 Édes hazánk határán;
 Mondván Gerő : lábunk nyomát
 Már verheti a pogány. —
 De egyre kérlek : (ha szabad
 Mint egykor úgy nevezni)
 Én csak veled, s jó uradért
 Akarok elvérezni...
 Hagyj élni barátságoddal. —
 Közöld szándékom uraddal. —
 S ha elfogad csak néked
 S barátságunknak élek.

Ily szemtelen hazugsággal
Hizelkedék a rabtárs,
S csak Rédey, — örömében
Nem lát arcán habozást ;
Pedig gonosz csalárd terve
Majd fényben, majd setéten
Oly hűn — mint rút keblében él
Meglátszik arctükrében.
De hej képzelte a róka !
Hogy úgy remeg sápadt ajka ;
S erőtetett kényszerrel
Parancsol vad szívével.

Még tán soká beszélnének
A hajdani rabtársak,
Ha az ünnepre jött urak
Haza nem indulnának. —
De hogy Ferenc, barátjának
Adott szavát beváltsa,
Az indulás előtt siet
Le a vár udvarára ;
A hol Szentgróth vitéz urát
Kérvén : Gerőt engedje át,
Ha másként nem, — cserébe
Szint oly hőst ad helyébe.

„Hál’ Istennek egy lépéssel
 Közelb vagyok céломhoz!“
 Mormog Gerő, mídön társa
 Vágyteljesült választ hoz. —
 „Egyetlen jó barátom te!
 Fogadd hálámat értte“...
 „Hoho Gerő! mondá a hős :
 Nem méltó köszönetre. —
 Stambúlban tett szolgálatod
 Fejébe többre van jogod ; —
 Tudod, — csak őt ne kivánd :
 Éltem üdvét Zulejkát!“

VII.

A VÉRNÁSZ.

Diadalünneptől kezdve

S Pál napjáig számlálva :

Kilencvenszer ébredt a nap

S dőlt annyiszor ágyába. —

Haj mennyi viz lefut addig

Ma is Dunánk medrében!

Hát meg akkor — midőn több vér

Volt a magyar keblében? . . .

S — midőn folyvást ömlött bele

A honfiak piros vére? — —

Haj! két olyan sebesen

Rohant Dunánk veresen.

Az utó éj homály leplét
 Megtörte már a hajnal,
 S mosolygva a nap ur előtt
 Bibor palástban nyargal ;
 Midőn e büszke fénykirály
 — Öltözve pompájába. —
 Ragyogóan rá-rá mosolyg
 Sümeg várnak falára ;
 Tudván e nap (szent Pál napja)
 A vár hőse, nászát tartja. —
 Oh bár ily nap sugára
 Ragyogna e hazára !

Hat érc-torok dörögte szét
 Méltóságos hangjával,
 „Ma szent Pál napja van“ s e hang
 Hegyen völgyön átszárnyal. —
 Serdülve kél az őrsereg
 Hogy e kettős ünnepre :
 (Pál ur névnapja s a nászra)
 Méltón legyen készülve ;
 Még is Gerő — mintegy kába —
 Minden örlegényt bejárva
 Majd így, — majd úgy rendelte
 Magát ki — hogy viselje.

Hős Rédey volt rabtársa,
 Szulejmánnak esküvék;
 „Hogy lányát élve, vagy halva
 Meghozza bár hol rejtsek;“ —
 De ezzel csak szabadságát
 Akarta biztosítani. —
 Oh más vala a cél, mely még
 Keblét ma is emészt! —
 Szerette ő szép Zulejkát,
 Mikor a hárem kertbe járt;
 Szerette és imádta:
 Mint a napot világa. —

Ezért jár-kél magán kívül
 Gerő fojtott dühében;
 Bosszú lebeg kékült ajkán
 Bosszú ég s forr keblében. —
 Három hóig enyhítgeté
 Az imádott látása; —
 S im! eddigi reményeit
 E nap — enyészni látja. —
 „De esküszöm, dörg hangosan:
 Mint fenn hogy csak egy Isten van,
 Enyim, — vagy a halálé
 Lesz ő, — de senki másé.“

„Igaz! — ha hogy rá gondolok

Szeliditvén beszédét :

Szégyenleni kéne magam

A nyomorú vérdijért. —

De haj nem is az volt célom :

Hogy a böszült apának

Aranyért taszitsam őt

Karjába a halálnak!...

Oh bár ne is láttam volna!

Vagy csak e szív meg-szakadna :

Mielőtt ő másé lesz...

Nem! — másé soha sem lesz!

Igy hánykodék reményt vesztve

Gerő a nász reggelén,

S már alig birt uralkodni

Neki vadúlt kebelén. —

Három hóig epedve hűn

Vára azon alkalmat,

Melyben Zulejkával titkon

Válthatna néhány szavat;

Hogy elrebege : „mily hévvel

Imádja őt szív — s lelkével, —

Hogy nélküle nem élhet, —

Hogy ő az üdv az élet.“ —

De haj! titkos találkozás
 Nem juthat ő számára,
 Ha csak éltét, — akarva nem
 Vágyik tenni kockára;
 Mert szép Zulejka ott lakott
 Egyedüli magányban,
 A mely helyet Szűz lányvárnak
 Hi a nép mostanában;
 S ide csupán Rédeynek
 Volt járása, — más senkinek;
 Ha csak előbb éltéről
 Le nem mondott s üdvéről. —

Még is Gerő fenn volt tegnap
 Magányosan, egyedül! —
 De bár ne lett — — nem hüllt volna
 Le szép remény egébül. --
 Zulejka hív jegyesének
 Még sem mondá e tettet,
 Ne hogy vele a nász üdvét
 Bár mint — csonkítaná meg.
 De oh! a mit Gerő forralt,
 A nászra mélyebb gyászt hozand...
 Kár: hogy barát barátja
 Szívét lelkét nem látja.

Menyegzői diszöltönyét

Vetvén a hős magára,

S urától nyert drága kardját

Csatolva oldalára : —

Letérdepel a szent szűznek

Képe elé, s lelkével

Az égbe szállva zeng hálát

Hogy e napot éré el : —

„Oh szent anyám! fogadd imám,

S kérd Istenünk, hogy e hazán

Lengjen áldás, s szeretet

Egyesítsen bennünket!“ —

Soká-soká s mind buzgóbban

Imádkozék még egyre,

Midőn a nap sugára őt

Imájában meglepve

Felesalja szép arájához,

Ki mennyei angyalkint

Boldogság s üdvét mosolygó

Ajkával rá csókot hint. —

S még így — kéjben andalgnának,

Kebleikben szentült vágyak

Magasztosan dobogják :

Itt a régvárt boldogság.

* * *

Mint kismadár dalolva jár
A vár harang csengése,
S fenn és alatt minden hívő
Istent dicsérni tére. —
Oly ünnepélyes volt e hang, —
Oly áhitat gerjesztő :
— Midőn a bérc szikláiról
El-elkapá a szellő —
Hogy még Gerő — ez ál-barát —
Az éghez színt' fohászt bocsát,
S a boldog pár éltére
Istentől áldást kére.

Tág udvara terén áll már
A vár diszes serege,
Hogy majd a nászpárt üdvözlő
Szivhangjával tisztelje. —
S im! a mosolygó nászcsapat
Öröm karán lépdelve,
Szivből fakadt éljenek közt
Vidám arccal betére
A vár kis kápolnájába ;
Hol Rédey szép arája
— A keresztség szentségét
Felvéve — zengi eskét.

Átlépett már a nászmenet
 A szentegyház küszöbén,
 Ihlet teljes buzgó arcát
 Az égfelé emelvén :
 Midőn Pál püspök ur diszes
 Egyházi szent köntösben
 Száz gyertya fénynyel ékitett
 Oltára elé mégyen, —
 Hogy szent mise végeztével
 Hősét szerető hívével
 Örökre össze kösse,
 S a két szive egyitse.

Kün hallgatá az őrsereg
 A szent misét s igéket,
 Vallás ihlete által
 Nyert megnyugvást lelkének ;
 Csupán Gerő hagyá helyét
 Törvén a szent csarnokba . . .
 Tán — hogy a boldog nász párra
 Ő is áldást zokogna ? — —
 Oh nem ! de sőt egy oszlopnál
 Hideg élő szoborként áll ;
 S csak keble hánykodása
 Száll fel setét arcára.

Valjon mit tervezett Gerő
 Három hóig magában? ...
 És e percben mily vágy dulong
 Keblében és agyában? ...
 Sok volna haj kiolvasni
 A sziv titkos könyvéből! —
 — Tán a jövő perc feltárja
 Végső szóig betűről. —
 E percig érlelé tehát
 Gerő rút gyilkos szándokát,
 Hogy e végső órában
 A nászpárnak sirt ásson.

Az ünnepélyes szent mise
 Elhalt vég-áldásába;
 És Rédey szüz aráját
 Ölelve fel karjára
 Az oltárig lépdél vele;
 Hol Zulejka letérdel, —
 S a szent keresztség jogával
 Krisztus hitét vevé fel.
 S a mint más lön neve, s hite,
 Örömében úgy ver szive —
 A keresztény Ilkának!
 Hősünk szép mátkájának. —

Ott állnak még oltár előtt
 A keresztség tanúi,
 Kik vallák hogy : „e szent hitben
 Ohajt élni s meghalni.“ —
 S csak egy lépést tesznek odább,
 — Mert a pap is odább hág —
 És már, — mint nászitanúk vallják :
 „Nincs vérszerű rokonság.“ —
 Mindenki most — imádkozik,
 A bel öröm arcon látszik. —
 S a térdelő boldog pár
 Szent üdve honában jár.

Sápadtá vál a napsugár
 Sümegvárnak párkányán,
 S kelet felül hűs szél repül
 Be temploma ajtaján ;
 Mely, majd vihar lován nyargal
 S a villámmal fut versenyt,
 Majd bösz csatát — véres csatát
 Viv véle ki — áll ellent...
 Tán elemek csatáznak ma ? —
 — Ég is zápor könyét sirja!
 S a vár torony harangját
 Vihar kezek kongatják. —

Ványékra fút a diszsereg

Gerő parancs szavára, —

De ő sebesen vissza száll

Bajtársa oldalára ; —

S midőn Ferenc így esküvék :

„Igen! holtig szeretem.“ —

Mögötte áll már a — bajtárs

Kifent törrel kezében...

Haj ilyen a cudar barát!

Be-behizelkedi magát ;

S midőn jót várnánk tőle :

Szívünkben jár fent töre. —

Láttátok a zajgó tengert

Midőn vihar szánt rajta,

Hulláma a kis hajókat

Darabra mint szaggatja?...

Ismeritek azt a sziklát

Az Oceán szívében,

Melylyel a tajtékzó hullám

Megküzdeni erőtlen?...

Ugy háborog Gerő keble

Bosszú vágyába lihegve :

De mint tenger sziklája

Ugy áll a hős utába.

Zúg a vihar, hull a zápor,
 S szép Ilka im esküszik :
 „El nem hagyom, övé leszek
 Holtáiglan — s holtomig.“ —
 Remegve — most Gerő, ismét
 Hegyes törét ragadja ; ...
 De tán szive gátlá tervét ? — —
 Gyilkját vissza dugja. —
 S csak háborog mint zúgó ár ;
 Kezében a biztos halál !
 Az örvénydús ember sziv
 Egymás ellen holtig viv !

„Isten engem úgy segéljen !“
 Zeng Ilka utó hangja. —
 „Segéljen az ég bennetek !“
 Az áldó pap rá mondja. — —
 De még nem száll el a véghang
 A kápolna üreből,
 S még egy-egy „áldásom rátok“
 Zeng a nász nép kebléből ;
 Midőn Ferenc, rabtársára
 — Ki mellette némán álla —
 Üdvteljesen tekintget :
 „Áld meg te is frigyünket.“ —

Szemét lesütve némán áll

A felhívott vetélytárs; —

De haj! felkél a fojtott vágy —

S hangzék e rémes áldás:

„Ugy áldjon Isten bennetek!

Mint szivemből kívánom“...

És szól tovább: „frigyeket

Ime tehát megáldom.“ —

S kivonva villogó törét

Által veri Ilka szivét; —

Ki, halva nász ágyába...

Dől jegyese karjába.

* * *

Az utósó ítéletkor

Nem látsz oly mély bámulást,

Mint a minő — csak percere bár —

E szent helyen vőn lakást. —

De megtöré e mély csendet

Gerő hörgő szavával:

Igy szól: (hogy önszivébe vág

Még vérpiros gyilkával)

„Jó Rédey! Isten hozzád!

Élve nem birhatám arád — —

De — itt — a sir — karjába

Betelt — szivem — hő vágya.“

*



Mondják : hogy sokáig búban élt s kesergett
Hősünk ! — ánde végre egy nemes lányt elvett,

S véle élt husz évig hiven s boldogúl. —
Annyiból kell hinnünk mások állítását,
Mert kik ápolgatják ma is e családfát :
Rédey Ferencet hívják tanuúl.